

І. М. Колегаєва,*д-р філол. наук, проф.,**Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
завідувачка кафедри лексикології і стилістики англійської мови*

НЕІСТІВНИЙ КОМПОНЕНТ В УКРАЇНСЬКИХ ГУСТАТОРНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ: ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР

Статтю присвячено аналізу українських метафоричних фразеологізмів густаторної семантики, в яких опорний компонент ЇЖА вербалізується іменниками, що називають неістивну субстанцію. Вихідною тезою виступає припущення, що філогенетично первинна потреба в їжі детермінує усвідомлення інших, у тому числі соціальних потреб людини крізь призму вгамування голоду, що зокрема відбивається в етнокультурній картині світу.

Дослідження підтвердило нашу гіпотезу про те, що сприйняття та вербалізація реальності здійснюється через певну когнітивну призму. У нашому випадку такою лінзою стало бачення різних ситуацій людського буття в українському суспільстві через смакові образи годування та поїдання. Гіпотеза походить від теорії піраміди Маслоу, згідно з якою всі людські потреби розташовані ієрархічно від філогенетично найдавніших (потреби в їжі, пиття, сну) до більш пізніх (соціальних, а потім духовних) потреб. Потреба вгамувати голод є базовою в цій ієрархії, а тому виступає певним тлом, на якому «вишивається» образна картина світу того чи іншого етносу.

У статті розглядається окремий фрагмент української фразеологічної картини світу, а саме пейоративно (негативно) оцінені фразеологізми (ідіоми) смакової семантики з основним компонентом ЇЖА, що позначається іменником, що номінує певну неістивну речовину. Тематика досліджуваних ідіом варіюється від соціальних, поведінкових відносин, до психологічних характеристик і зовнішнього вигляду людей. За логічною пропозицією, вербалізованою відповідними словосполученнями, вони поділяються на дві групи. До першої групи належать фразеологічні одиниці, в основі яких лежить модель пропозиції АГЕНТ ГОДУЄ ХВОРОГО ЇЖЕЮ, до другої – фразеологізми, які вербалізують модель пропозиції АГЕНТ СПОЖИВАЄ ЇЖУ. Друга група містить вдвічі більше фраз, ніж перша. Лінгвокультурологічний ракурс проведеного дослідження з'ясував питому українську етнічну приналежність описаного матеріалу. Перспективним напрямком подальших розвідок вважаємо кроскультурне вивчення означеної проблематики.

Ключові слова: густаторна семантика, картина світу, культурологія, пейоративна оцінність, фразеологія,.

I. M. Kolegaeva,

ScD, Professor,

Odesa National I. I. Mechnikov University,

Lexicology and Stylistics of the English Language Department Head

INEDIBLE COMPONENT IN UKRAINIAN GUSTATORY PHRASEOLOGY: ETHNOCULTURAL DIMENSION

The study confirmed our hypothesis that the perception and verbalization of reality is performed through a certain cognitive *lens*. In our case, such a lens was the vision of different situations of human existence in Ukrainian society through the gustatory images of feeding and eating. The hypothesis originates from *Maslow's pyramid theory*, according to which all human needs are hierarchically arranged from the phylogenetically oldest (need for food, drink, sleep) to later (social and then spiritual) needs. The need to satisfy hunger is basic in this hierarchy, and therefore serves as a certain background on which the figurative world picture of a particular ethnos is "embroidered".

The article considers a separate fragment of the Ukrainian phraseological world picture: namely, pejoratively (negatively) evaluated phrasal units (idioms) of gustatory semantics with the basic component FOOD, which is denoted by a noun that nominates a certain inedible substance. The subject of the studied idioms varies from social, behavioral relations, to psychological characteristics and appearance of people. According to the logical proposition, verbalized by the corresponding phrases, they are divided into two groups. The first group includes the phrasal units that are based on the proposal pattern AGENT FEEDS PATIENT WITH FOOD, the second one includes the phrasal units that verbalize the proposal pattern AGENT CONSUMES FOOD. The second group comprises twice as many phrases as the first one. The linguo-cultural perspective of the performed research clarified the specifically Ukrainian ethnicity of the described material. We consider cross-cultural study of the stated issues to be a promising direction for further investigations.

Key words: cultural studies, gustatory semantics, pejorative evaluation, phraseology, world picture.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Згідно з теорією ієрархії людських потреб (*need hierarchy*), більш відомою як *піраміда Маслоу* [9], у процесі філогенезу людина розвивала різні потреби для свого успішного існування як біологічної, а згодом і соціальної істоти. Людські потреби аме-

риканський психолог Абрахам Маслоу уможливно розподілив «пірамідально»: у міру зменшення їхньої важливості, стверджуючи, що людина не може відчувати потреби високого рівня, поки потребує більш примітивних речей [13, 14, 15]. Спочатку людині необхідно задовольняти фізіологічні потреби (вгамування голоду, спраги), потреби в сні і т. п. Коли ці потреби задовільнені, людина почуває необхідність у безпеці, соціальних доброзичливих стосунках, любові. З часом з'являються потреби духовного розвитку (пізнавальної, естетичної діяльності тощо). За словами вченого: «Безперечно, фізіологічні потреби домінують над усіма іншими. Людина, яка потребує їжі, безпеки, любові та поваги, швидше за все, бажатиме їжі сильніше, ніж решти» [4, с.1]. Ієрархічність людських потреб є предметом вивчення у більш загальній науковій парадигмі – теорії мотивації. В межах цієї теорії відзначимо праці таких науковців, як Т. Бريدжмен, Ст. Камінгс, Дж. Баллард [9], Д. Кенрік, В. Гришкевічус, М. Шаллер [11], М. Колтко-Рівера [12], С. МакЛеод [17], А. Триведі, А.Мента [18]. Зазначимо, що наведені щойно дані – це дослідження останнього десятиліття. Отже, **актуальність** подібних розвідок очевидна.

Новизна нашої розвідки полягає у висунутій *gínomezí* стосовно того, що філогенетичний статус первинних – фізіологічних – потреб людини слугував певною когнітивною «лінзою», крізь яку сприймалися інші, вищі за ієрархією потреби людини, переважно людини не стільки як біологічної, скільки як соціальної істоти. Серед усіх первинних фізіологічних потреб в нашому дослідженні ми обираємо *потребу в їжі*, при цьому нас цікавить, як така потреба (нагодувати когось чимось і поїсти щось) відбивається у фразеологізмах густаторної семантики.

Отже **об'єктом** нашої розвідки слугують українські фразеологічні одиниці (ФО), вилучені методом суцільної вибірки із «Словника фразеологізмів української мови» (2003). Фразеологізми ми слідом за О. Селівановою трактуємо як «лінгвосеміотичний феномен, в якому в усталеній формі зберігаються і транслуються уявлення етносу про світ, культурну й історико-міфологічну інтеріоризацію дійсності та внутрішній рефлексивний досвід народу» [8, с.11]. При цьому акцентуємо увагу на національно-культурній специфіці фразем, спираючись зокрема на монографічне дослідження Ж. Краснобаєвої-Чорної [3]. Ми також посилаємось на тезу С. Моїсєєвої та І. Волошкина про те, що «фразеологічна картина світу є компонентом світобачення *етносу*» [5, с.7]. Крім того ми свідомі, що «картина світу це цілісна модель світу, яка має конкретно-чуттєвий, образний характер репрезентації знання про світ, системи цінностей і поведінкових стереотипів...вона завжди опосередкована тією культурною мовою (культурним кодом) якою говорить дана група» [6, с.54]

Таким чином, вивчаючи українські фразеологізми, ми отримуємо доступ до когнітивного світобачення українського етносу, до стереотипів його

свідомості, причому в їх найвному, правдавньому варіанті. Саме в такому ракурсі варто оцінювати **теоретичну значущість** виконаного дослідження. Зауважимо, що на даному етапі у фокус уваги потрапляють виключно пейоративні, тобто негативно оцінні фразеологічні одиниці густаторної семантики (загальна вибірка таких складала 132 ФО), із якої було додатково відфільтровано тільки ті фразеологізми, в яких семантичний компонент ЇЖА вербалізувався назвою чогось абсолютно неїстівного.

Матеріал дослідження – це ФО, що містять подібний «неїстівний» компонент (загальна кількість номінацій відповідних компонентів складає біля 50 одиниць). Досліджуючи вказаний матеріал і прагнучи підтвердити висунуту гіпотезу, ми послуговувались загальнонауковими **методами** спостереження, опису, порівняння, дедуктивним та індуктивним методами, а також спеціальними методами дефініційного аналізу, когнітивного аналізу, культурологічного узагальнення, частково використаний був і кількісний метод.

Результати та обговорення

За твердженням психологів, «потреби нижчих рівнів (серед них переважає потреба їжі – І.К.) є генетично більш ранніми і мають більше значення для виживання, ніж потреби більш високих рівнів» [1, с.87]. Споживання їжі постачає людський організм безліччю смакових (тобто сенсорних) сигналів, в більшості своїй позитивно чи негативно забарвлених. Психолог С. Рубінштейн стверджував: «смакові відчуття, породжувані хімічними речовинами, впливаючи на вегетативні функції, обумовлюють приємний або неприємний емоційний фон самопочуття» [7, с.241]. Отже не дивно, що на базі сенсорної лексики смаку з часом розвинулися лексичні, в тому числі фразеологічні одиниці іншої, часто образної і переважно оціночної семантики. Як показує аналіз нашої вибірки, всі ФО густаторної семантики із «неїстівним» компонентом є образно трансформованими. Британські лінгвісти-когнітологи Вільям Крофт і Алан Круз стверджують, що «мовець використовує вираз у переносному значенні, коли він відчуває, що жодне буквально використання не призведе до того ж ефекту. Використання в переносному значенні може більше привертати увагу, або воно може викликати складний образ, який неможливо досягти іншим способом» [10, с.193].

Зрозуміло, що залучення «неїстівного» компонента у фразеологізм *густаторної* семантики можливий виключно в образно трансформованому виді. Приналежність усього фразеологізму до розряду густаторних забезпечується такими його компонентами як *годувати, пригощати, їсти, ковтати, поперхнутися, скуштувати, жувати, спекти, заварити, сьорбати*.

В основі будь-якої лексичної одиниці (в тому числі фразеологізму) *густаторної* семантики лежить одна з двох логічних пропозицій: АГЕНС ГОДУЄ ПАЦІЕНСА ЇЖЕЮ або АГЕНС СПОЖИВАЄ ЇЖУ. Ядерний компо-

нент ЇЖА у розглядуваних ФО номінується у такий спосіб, що в принципі не відповідає словниковому значенню *їжа* [те, що їдять і п'ють, харчі, продовольство, провізія]. В зв'язку із цим відхиляються від загальнономовного значення і компоненти ГОДУВАТИ і СПОЖИВАТИ ЇЖУ, адже дієслово *годувати* означає [давати кому-небудь їжу, харчувати когось], а дієслово *їсти* означає [споживати їжу, харчуватись]. Проаналізуємо фразеологічні утілення кожної із двох можливих пропозицій.

Спочатку звернімо увагу на те, чім неїстівним може *нагодувати* АГЕНС ПАЦІЕНСА. Аналізуючи загальний переносний смисл образних фразеологізмів, бачимо, що в значній частині відповідних ФО йдеться про ворожнечу, сварку чи навіть бійку АГЕНСА із ПАЦІЕНСОМ. Отже, годувати можуть *лящами/штурханцями/потиличниками*. Семантика цих слів доволі прозора: йдеться про різні види бійки. *Нагодувати лящами* означає надавати ляпасів, *штурханці* і *потиличники* теж однозначно указують, якими будуть фізичні дії АГЕНСА. Трохи інакша специфіка неїстівного компонента у ФО *годувати бебехами* [бити когось]. Справа в первинному значенні іменника *бебехи*, словник дає дефініцію [тельбухи, нутроці]. Звичайно, цим людей не годують. Можливо, також в даному випадку спрацьовує фонетична форма іменника *бебехи* як звуконаслідування глухих ударів по тілу супротивника. Так само, як і *бебехи*, не використовують як їстівний продукт *березову кашу* [різки], отже у ФО *вситати березової каші, пригощати березовою кашею* розуміється покарання різками, що зазвичай робились із березових гілок, які на додачу, ще й вимочувались в солоній воді для підсилення болісності процедури покарання.

Фразеологізм *нагодувати дрижкаками* має значення налякати когось, семантика зрозуміла, адже одним із проявів страху є тремтіння того, кого нажахали. *Дати дулю з маком під ніс* образно вербалізує певний жест відмови, саме *густаторний* зміст цієї ФО реалізується через кваліфікативну ознаку *дуля з маком*. Приблизно такий же зміст і у ФО *буде тобі дірка з бублика*, зрозуміло, що *бублик* без сумніву є їстівним компонентом, а от *дірку від бублика* з'їсти неможливо, отже загальне значення – нічого ти не отримаєш.

Густаторною є семантика фразеологізму *заварити халепу*. Згідно тлумачного словника, *халепа* – це [прикра подія, нещастя], отже спричинення нещастя комусь втілюється в образ завареної неїстівної їжі. Цікавим у розглядуваному ракурсі є ФО *годувати раків* зі значенням [втопитись], компонент ЇЖА в цій фраземі імпліцитний – це сам АГЕНС, тобто потопельник, який своїм тілом нагодує раків.

Загалом варто зазначити, що група ФО, в яких увиразнюються негативні дії, *вчинені* АГЕНСОМ, кількісно значно поступається другій групі ФО, в яких образно висвітлюється болісна, неприємна дія чи стан АГЕНСА, спричинений «поїданням» ним чогось неїстівного.

В цій групі також виокремлюються ФО із узагальненою семантикою сварки, бійки, ворожнечі: *їсти мордачі/духопели; скуштувати віника/кия/лозини/різок/нагаїв/стусанів*. Компоненти *мордачі/духопели* називають види ударів: *мордач* [ляпас], *духопел* [удар кулаком, стусан]. Компоненти *віник/кий/лозина/різки/нагаї* прозоро експлікують, чим саме було побито людину.

Дієслівний компонент *наїстися* чимось неїстівним свідчить про певний стан АГЕНСА: *наївся дрижаками* [змерз, злякався], *блекоти наївся* [нерозумний] (*блекота* [отруйна бур'янова рослина]), *всі жданки поїсти* [втратити надію]. Про померлу людину можуть сказати, що вона *дутеля з'їла*, цікаво, що іменник *дутель* в сучасній мові існує тільки у цьому фразеологізмі, окремо його словники не фіксують.

Фразеологічна одиниця на позначення досвідченої людини є частково інтернаціональною: *на чомусь собаку з'їсти*. Суто українськими синонімами до неї є дві інші: *на чомусь вовка/муху з'їсти*. Тут доречно прокоментувати етноспецифічність фразеологічної картини світу. Для українського етносу компоненти *собака* і *муха*, вжиті у густаторній метафорі, абсолютно беззаперечні в своєму статусі *неїстівності*. Водночас для певних етносів це не так, згадаймо традиції корейської і взагалі середньоазійської кухні. Така ж етнічно-культурна специфіка спостерігається у лайливому побажанні співбесіднику: *Піди на болото та наїжся жабенят*. Натомість широковідомою особливістю французької кухні є блюда із жаб'ячих лапок. А філософське узагальнення *в голодовку і хрущ м'ясо* (*хрущ* [жук, шкідник лісу і саду]) не враховує кулінарної специфіки середньоазійської кухні, в якій існує чимала кількість блюд із різних комах. В даному випадку доцільно привести точку зору Харківської школи когнітивної лінгвістики, сформульовану у колективній монографії: «для вивчення чинників формування, наприклад, національно-культурної картини світу необхідні знання як мінімум у таких галузях, як соціологія, історія, культурологія і етнопсихологія» [2, с.61].

Дієслово *їсти* входить іще до низки пейоративних густаторних ФО: *їсти біду* [жити в нужді], *хоч землю їж* [що не роби, не переконаєш], *з'їсти живцем* [допикати когось], *наївся мов Мартин мила* [наїстися без почуття міри].

Окрім гіперонімічного дієслова *їсти*, у вибірці зареєстровані і гіпонімічні дієслова *ковтати, сьорбати, жувати*. Про людину, що зазнала страждань, скажуть *сьорбнув лиха/горя*; про сумну і мовчазну людину скажуть *мов таву проковтнув*. Людина, яка нудно повторює одне і те саме, образно позначається як така, що *клоччя жує*, неїстівний компонент *клоччя* означає [грубе волокно, відходи при обробці льону, конопель]. Неприродньо пряма постава людини викликає у мовця образні асоціації: *як аришин/налицю/багнета проковтнув*.

Широко відомим є фразеологізм на позначення дуже малої кількості їжі, такої, що не вгамувала голод, *заморити черв'яка*. Якщо людина раптом неочікувано замовкла, про неї скажуть, що вона *поперхнулася словом*. Фразеологізм

спекти чорта пояснюється як [не отримати нічого]. Про людину, яка заздрісно дивиться на щось, можна сказати, що вона *їсть облизні*. Надмірне споживання алкоголю фразеологічно позначається як *допитися до зеленого* або *блакитного змій*. Якщо *зелений змій* є доволі поширеним образом, то *блакитний змій* – це суто українська варіація називання стану сп'яніння [напитися до нестями].

Проаналізований матеріал показує, що значною мірою він відбиває етноспецифічне світобачення української картини світу.

Висновки та перспективи дослідження.

Виконане дослідження підтвердило висунуту гіпотезу про наявність певної когнітивної лінзи у сприйнятті і ословлюванні дійсності. В нашому випадку такою лінзою було бачення різних ситуацій людського існування в українському соціумі крізь образи частування їжею, поїдання їжі. Гіпотеза бере початок із психологічної теорії *піраміди Маслоу*, згідно якої всі людські потреби ієрархічно улаштовані від філогенетично найдавніших (потреба їжі, питва, сну) до більш пізніх (соціальних і згодом духовних) потреб. Потреба в угамуванні голоду є базовою у зазначеній ієрархії, а отже слугує тлом, на якому «гаптується» образна картина світу певного етносу.

В статті розглянуто окремий фрагмент української фразеологічної картини світу: негативно оцінні фразеологічні одиниці густаторної семантики із опорним компонентом *ЇЖА*, що позначається іменником, який номінує певну неістівну субстанцію. Тематика досліджуваних одиниць варіює від соціальних, поведінкових стосунків, до психологічних і зовнішніх характеристик людини. Згідно логічній пропозиції, що вербалізується відповідними фраземами, вони розподілені на дві групи. Перша – це фраземи, в основі яких лежить пропозиція АГЕНС ГОДУЄ ПАЦІЕНСА ЇЖЕЮ, друга – це фраземи, що вербалізують пропозицію АГЕНС СПОЖИВАЄ ЇЖУ. Друга група об'єднує вдвічі більшу кількість фразем, аніж перша. Лінгвокультурологічний ракурс виконаного дослідження уяскравив саме українську етноспецифіку описаного матеріалу. Перспективним напрямком вважаємо кроскультурне вивчення заявленої проблематики.

Література

1. *Карвасарский Б. Д.* Клиническая психология. 2004. URL: <http://koob.ru>.
2. Как нарисовать портрет птицы: методология когнитивно-коммуникативного анализа языка: кол. монографія [Бондаренко Е.В., Мартынюк А.П., Фролова И.Е., Шевченко И.С.]; под ред. И.С. Шевченко. Харьков: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2017. 246 с.
3. *Краснобаева-Чорна Ж. В.* Лінгвофраземна аксіологія: парадигмально-категорійний вимір: монографія. 2-е вид., випр. і доп. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД». 2016. 416 с.
4. *Маслоу А.* Мотивация и личность (пер. с англ.) Maslow, A. H. Motivation and Personality. New York: Harper & Row. 1970.

5. *Моисеева С. А., Волошкина И. А.* О когнитивной природе метафоры во фразеологическом пространстве. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна*, 2009, № 848. С. 6-14.
6. *Радбиль Т. Б.* Основы изучения языкового менталитета. 3-е изд. М.: ФЛИНТА: Наука, 2013. 328 с.
7. *Рубинштейн С. Л.* Основы общей психологии. СПб.: Издательство Питер, 2002. 720 с.
8. *Селіванова О.* Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти): Монографія. К.-Черкаси: Брама, 2004. 276 с.
9. *Bridgman T, Cummings St. and Ballard J.* Who built Maslow's pyramid? A history of the creation of management studies most famous symbol. *Academy of Management Learning & Education*. Vol. 18, No.1/ Essays and Dialogues. Published Online: 29 Mar 2019.
10. *Croft W., Cruse D.A.* Cognitive linguistics. Cambridge: Cambridge university press. 2004. 356 p.
11. *Kenrick D., Giskevicius V., Schaller M.* Renovating the Pyramid of Needs: Contemporary Extensions Built Upon Ancient Foundations Presented. *Psychol Sci*. 2010 May; 5 (3): PP. 292-314.
12. *Koltko-Rivera M. E.* Rediscovering the Later Version of Maslow's Hierarchy of Needs: Self-Transcendence and Opportunities for Theory, Research, and Unification. *Review of General Psychology*. Copyright 2006 by the American Psychological Association 2006, Vol. 10, No. 4, PP. 302-317.
13. *Maslow A.* A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*. 50 (4), 1943. PP. 370-396.
14. *Maslow A.* Motivation and Personality. NY: Harper, 1954. 369 p.
15. *Maslow A. H.* Motivation and Personality. New York: Harper & Row. 1970 (a). 399 p.
16. *Maslow A. H.* Religions, values, and peak experiences. New York: Penguin. 1970 (b). 118 p.
17. *McLeod S. A.* Maslow's Hierarchy of Needs. 2007. URL: <http://www.simplypsychology.org/maslow.html>
18. *Trivedi A. J., Mehta A.* Maslow's hierarchy of needs – theory of human motivation. *International Journal of Research in all Subjects in Multi Languages*. Vol. 7, Issue: 6, June: 2019. URL: http://www.rajmr.com/ijrsml/wp-content/uploads/2020/01/IJRSML_2019_vol07_issue_06_Eng_09.pdf
19. *Словник фразеологізмів української мови.* Київ: Наукова думка, 2003. 786 с.
20. *Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах.* Київ: «Аконіт», 1998.
21. *Сучасний тлумачний словник української мови/за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. Дубічинського В.В.* Харків: «Школа», 2011. 1008 с.

References

1. Karvasarskij, B.D. (2004), *Clinical psychology [Klinicheskaja psihologija]*, 2004. URL: <http://koob.ru>
2. *How to draw a bird's portrait: methodology of cognitive-communicative language analysis: collective monograph [Kak narisovat' portret pticy: metodologija kognitivno-kommunikativnogo analiza jazyka: kol. Monografija]*, (2017). pod red. I.S. Shevchenko. Har'kov: HNU imeni V.N. Karazina, 246 p.
3. Krasnobayeva-Chorna, Zh.V. (2016), *Linguo-phrasal axiology: paradigmatic-categorical dimension: monograph [Lingvofrazemna aksiologiya: parady'gmal'no-kategorijny'j vy'mir: monografiya]*, Vinny'cya: TOV «Nilan-LTD», 416 p.
4. Maslou, A. (1970), *Motivation and personality [Motivacija i lichnost']*, New York: Harper & Row. 369 p.
5. Moiseeva, S. A., Voloshkina, I.A. (2009), *On cognitive nature of metaphor in the phraseological space [O kognitivnoj prirode metafory vo frazeologicheskijom prostranstve]*. Visnik Har'kivs'kogo nacional'nogo universitetu imeni V.N.Karazina, № 848, pp. 6-14.
6. Radbil', T.B. (2013), *The basics of language mentality learning [Osnovy izuchenija jazykovogo mentaliteta]*, M.: FLINTA: Nauka, 328 p.
7. Rubinshtejn, S.L. (2002), *The basics of general psychology [Osnovy obshhej psihologii]*, Spb.: Izdatel'stvo Piter, 720 p.
8. Selivanova, O. (2004), *Essays on Ukrainian phraseology (psychocognitive and ethnocultural aspects): Monograph [Nary'sy`z ukrayins'koyi frazeologiyi (psy'xokognity'vny'j ta etnokul'turny'j aspekty'): Monografiya]*, K.-Cherkasy': Brama, 276 p.
9. Bridgman, T, Cummings, St., Ballard, J. (2019), *Who built Maslow's pyramid? A history of the creation of management studies most famous symbol*. Academy of Management Learning & Education. Vol. 18, No.1. <https://doi.org/10.5465/amle.2017.0351>
10. Croft, W., Cruse, D.A. (2004), *Cognitive linguistics*. Cambridge: Cambridge university press, 356 p.
11. Kenrick, D., Griskevicius, V., Schaller, M. (2010), *Renovating the Pyramid of Needs: Contemporary Extensions Built Upon Ancient Foundations Presented*. Psychol Sci. 5 (3), pp. 292-314. doi: 10.1177/1745691610369469
12. Koltko-Rivera, M. E. (2006), *Rediscovering the Later Version of Maslow's Hierarchy of Needs: Self-Transcendence and Opportunities for Theory, Research, and Unification*. Review of General Psychology, Vol. 10, No. 4, pp. 302–317. DOI: 10.1037/1089-2680.10.4.302
13. Maslow, A. (1943), *A Theory of Human Motivation*. Psychological Review. 50 (4), pp. 370–396.
14. Maslow, A. (1954), *Motivation and Personality*. NY: Harper. 369 p.
15. Maslow, A. H. (1970 (a)), *Motivation and Personality*. New York: Harper

& Row. 399 p.

16. Maslow, A. H. (1970 (b)), *Religions, values, and peak experiences*. New York: Penguin. 118 p.
17. McLeod, S. A. (2007), *Maslow's Hierarchy of Needs*. URL: <http://www.simplypsychology.org/maslow.html>
18. Trivedi, A. J., Mehta, A. (2019), *Maslow's hierarchy of needs – theory of human motivation*. International Journal of Research in all Subjects in Multi Languages, Vol. 7, Issue: 6. June: 2019. URL: http://www.rajmr.com/ijrsml/wp-content/uploads/2020/01/IJRSML_2019_vol07_issue_06_Eng_09.pdf
19. Dictionary of phraseology of the Ukrainian language [Slovny`k frazeologizmiv ukrayins`koyi movy`] (2003), Kyiv: Naukova dumka. 786 p.
20. *New comprehensive dictionary of the Ukranian language in four volumes [Novyi tlumachnyi slovny`k ukrayins`koyi movy`] (1998), Kyiv: Akonyt.*
21. *Modern comprehensive dictionary of the Ukranian language. [Suchasny tlumachnyi slovny`k ukrayins`koyi movy].* pod red. Dubchinsky V.V. (2011) Kharkiv: Shkola. 1008 p.